

Yttrande avser ert dnr M2021/00830

Luleå tekniska universitet (LTU) yttrar sig härmed över Klimatråtsutredningens delbetänkande *En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden* (SOU 2021:21). Då detta är ett delbetänkande avseende förslag till ändringar i miljöbalken och förslag till förändringar av annan relevant lagstiftning följer i slutbetänkande bedöms det svårt att göra ett ställningstagande till delbetänkandet som helhet. Lämnade synpunkter avser därför olika delar av betänkandet.

- Förslaget till tillägg till 1 kap. 1 § andra stycket – att MB ska tillämpas så att ”klimatförändringar minimeras” bedöms vara välplacerat och ändamålsenligt. Något tillägg i 1 kap. 1 § bedöms däremot inte behövas.
- För att säkra att klimatperspektivet beaktas, bedöms och integreras vid tillämpning av MB är vidare tillägget till 6 kap. 35 § om innehållet i MKB (miljöbedömningar) mycket viktigt. Krav på att utsläpp av växthusgaser och planerade åtgärder för att minimera dessa ska redovisas i MKB är inte bara en förutsättning för att på ett tidigt stadium lyfta dessa frågor, utan även för att säkerställa att kunskap utvecklas kring möjliga åtgärder, tekniska lösningar etc. Lärosätet bedömer det mer tveksamt om tillägget i 6 kap. 43 § är nödvändigt, då det torde räckas med kravet på en samlad bedömning med utgångspunkt i MKB.
- När det gäller den s.k. stoppregeln i 2 kap. 9 § MB konstateras av utredningen att rättsläget är oklart, inte minst efter MÖDs senaste yttrande avseende Preemraff Lysekil. Universitetet anser trots detta att stoppregeln inte bör ändras på det sätt som utredningen föreslår.
 - För det första handlar det inte om lokal miljöpåverkan. Att stoppa en enskild verksamhet ”endast” med anledning av dess ”utsläpp i relation till klimatmålen” bedömer universitetet inte förenligt med syftet med stoppregeln (”ytterligare påverkan på redan belastat område”, ”sammanlagda olägenheter”).
 - För det andra instämmer universitetet i utredningens slutsats, d v s att det är ”en komplex bedömning att avgöra om utsläpp av växthusgaser från en enskild verksamhet är av väsentlig betydelse i relation till klimatförändringarna i stort”. Det finns därför en betydande risk att det blir

godtyckliga bedömningar, vilka inte bör läggas till grund för att stoppa verksamheter.

- Utredningens argument för att det – trots EU ETS – finns ett rättsligt utrymme för att vidta andra skyddsåtgärder än gränsvärden för växthusgasutsläpp är övertygande. Det betyder dock inte att detta utrymme (förutsatt att det finns ett sådant) bör utnyttjas. Ett grundproblem är att det är svårt att göra något åt de sektorer som ingår i EU ETS på ett sådant sätt att EU:s samlade utsläpp minskar, samtidigt som det är en viss tyngdpunkt på EU ETS-sektorerna och hur ny, hårdare lagstiftning ska utformas för att vara förenlig med EU-bestämmelser. Universitetet menar att de verksamheter som ingår i handelssystemet bör inte dubbelregleras genom ytterligare krav av detta slag då det finns en påtaglig risk för att hårdare lagstiftning på det området inte kommer att göra någon större nytta för klimatproblemet i stort. Större fokus bör istället riktas mot de verksamheter som inte ingår i handelssystemet.
- I utredningen konstateras att miljöskatter och liknande ekonomiska styrmedel vore mer kostnadseffektiva för att nå Sveriges mål, men det har inte ingått att i utredarens uppdrag att beakta författningsförslag inom det området (sid. 383). Denna avgränsning av uppdraget är inte helt oproblematiskt då den dels påverkat utredningens förutsättningar och tillika det sammanhang inom vilket förslagen värderas. Utredningen konstaterar att styreffekten av de förslag som lämnas skulle bli mindre med högre priser på utsläppsrätter, Betänkandet lämnades i mars i år och i det konstateras att priset steg kraftigt i början av 2021 (sid 282). Det kan noteras att priset på utsläppsrätter i EU ETS har gått upp med drygt 50% sedan dess, vilket innebär en fördubbling det senaste året. Även detta talar rimligen för att ägna mer uppmärksamhet åt ekonomiska styrmedel som har direkt inverkan på priser.
- Utredningen avfärdar diskussion om samhällsekonomisk bedömning med att kostnadseffektivitet av åtgärder för att nå ett visst mål inte går att jämföra med kostnadseffektivitet av åtgärder för att nå ett annat mål (eller inget mål alls, som är deras nollalternativ) (sid 291-ff). Det är i och för sig korrekt, men det går ju exempelvis att beräkna kostnaden per minskat ton CO₂-ekvivalent jämfört med nollalternativet eller att skatta den samhällsekonomiska lönsamheten under olika antaganden om kostnaden för en CO₂-ekvivalent. Nu sägs inget om den samhällsekonomiska kostnaden för förslagen annat än just konstaterandet att miljöskatter och andra ekonomiska styrmedel förmodligen vore mer kostnadseffektiva.

I detta ärende har rektor Birgitta Berg-Kåreborn beslutat. Handläggare Peder Rönnbäck har föredragit. I den slutliga beredningen har också professor Maria Pettersson samt professor Jesper Stage deltagit.